

ГУФТУГЎИ ОРОМ ВА ДУСТОНА

[Тоҷики – Tajiki – طاجيکيۃ]

2011 - 1432

IslamHouse.com

حوار هادئ بين عبد الله وعبد النبي

«بالغة الطاجيكية»

2011 - 1432

IslamHouse.com

ГУФТУГУЎИ ОРОМ ВА ДЎСТОНА

Ду чавон яке ба номи Абдуллоҳ ва дигаре ба номи Абдуннабӣ бо ҳам вохурданд, ва вориди гуфтугу гаштанд. Нуқтаи оғози ин гуфтугӯ ин буд, ки Абдуллоҳ номи Абдуннаби́ро хилофи таълими шарият медонист.

Абдуллоҳ: Оё ту ғайри Худоро парастӣш ва ибодат мекунӣ?

Абдуннабӣ: На, ман ғайри Худоро парастӣш намекунам, ман мусулмон ҳастам ва танҳо Худоро ибодат ва парастӣш мекунам.

Абдуллоҳ: Аммо ин исм мисли Абдулмасиҳ ва амсоли он аст, ки масеҳиён бар худ мегузоранд. Ҳарчанд ин кори масеҳиён ҷойи тааҷҷубе надорад, чун онон Исо (а)-ро мепарастанд. Аммо ҳар кас исми туро бишнавад, фикр мекунад ту низ Паёмбари ислом (с)-ро парастӣш мекунӣ, ҳол он ки дар эътиқодоти мусулмонон Муҳаммад (с) танҳо банда ва паёмбари Худост.

Абдуннабӣ: Муҳаммад (с) беҳтарини инсонҳо ва сарвари ҳамаи паёмбарон аст. Мо бо ин навъ номҳо ба худ табаррук меҷӯем аз тариқи ҷо ва манзалати эшон, қасди наздикшави ба даргоҳи илоҳиро дорем ва ба хотири ҳурмат ва шарофати ин исмҳо шафоати эшонро хосторем. Аз тарафи дигар номи бародар ва падарам Абдулҳусайн ва Абдуррасул аст.

Ин номҳо аз қадимулайём дар миёни мардум роиҷ буда, ту ҳам ин қадар саҳтгир набош, дини Ислом дине аст саҳду осонгир.

Абдуллоҳ: Ин амри зишт ва нописанде, ки ту мегӯӣ, бадтар аз масъалаи номҳост. Дарвоқеъ, ту аз ғайри Худо чизеро меҳоҳӣ, ки дар тавони ӯ нест, фарқ ҳам намекунад, ки ин фард, Муҳаммад (с) бошад ё дигар солеҳоне чун Ҳусайн (р.з) Баҳоуддин (р.х) ва амсоли

онҳо. Ин бо тавҳиде, ки Худованд онро ба мо амр фармуда ва низ бо мафҳуми "Ло илоҳа иллаллоҳ" зиддият дорад. Ман барои ин ки аҳамияти ин масъала ва оқибатҳои бади онро барои ту беҳтар ва возеҳтар баён кунам, чанд суол аз ту меپурсам, албатта инро бидон, ки ҳадафи ман аз ин кор танҳо расидан ба ҳақиқат ва шинохти ботил аст. Аммо қабл аз ҳар чиз ду оятро ба унвони муқаддимаи баҳсамон зикр мекунам. Аввалин оят ин аст: *"Мӯъминон ҳангоме, ки ба сӯйи Худо ва Паёмбараш фаро хонда мешаванд то миёни онон доварӣ кунад, суҳанашон танҳо ин аст, ки мегӯянд: Шунидем ва итоат кардем"* (Нур 51).

Ва ояти дигар: *"Агар дар чизе ихтилоф доштед, онро ба Худо (Қуръон) ва Паёмбар (суннати ӯ) баргардонед"* (Нисо 59)

Абдуллоҳ: Дӯсти ман ту даъво менамои, ки муваҳҳид ва яктопарастӣ. Бигӯ маънӣ ва мафҳуми "Ло илоҳа иллаллоҳ" чист?

Абдуннабӣ: Тавҳид ин аст, ки бовар дошта бошӣ Худованд вучуд дорад ва Ёст, ки осмонҳо ва заминро халқ карда, Ёст ки зинда мекунад ва мемиронад ва Ёст, ки умури оламро дар даст дорад ва Ёст рӯзидиҳандаи огоҳу доно.

Абдуллоҳ: Агар мафҳуми тавҳид фақат ин бошад дар он сурат Фиръавн, Абӯҷаҳл ва дигар кофирон ва мушрикони низ яктопараст ҳастанд, зеро ҳеч кас ин масъалаҳоеро, ки ту баён намудӣ, инкор намекунад. Ҳатто Фиръавн ҳам ки иддаои худовандӣ мекард, дар дил ба ин маврид эътиқод дошт. Қуръон ҳам дар ин маврид мефармояд: *"Ситамгорон ва мустакбирон мӯъҷизотро инкор карданд, ҳарчанд ки дар дил бад-онҳо яқин ва итминон доштанд"* (Намл 14).

Аммо Фиръавн фақат он замон, ки дар дарё ва ҳангоми фарқ шудан, маргро ба чашм дид, ин боварияшро бар забон ошкор кард. Дўсти ман, бояд донист, ки ҳақиқати тавҳиде, ки Худованд ба хогири исбот ва баёни он Паёмбаронро дар миёни инсонҳо фиристод, китобҳо бар онон нозил фармуд ва Қурайш ва дигар кофирон ба қатл расиданд, ин аст, ки танҳо Худовандро ибодат кунем. Худи ибодат мафҳуме аст, ки ҳар он чиро, ки ба Худо писанд меояд аз он хушнуд бояд шуд, дарбар мегирад ва калимаи "Илоҳ" дар "Ло илоҳа иллаллоҳ" ба ин маъност, ки ҳеч касро лаёқати ибодат ва итоъат нест, чун Худованди бузург.

Абдуллоҳ: Дўсти ман! Суоли дигаре мепурсам: Оё медонӣ чаро паёмбарон, ки аввалини онон Нӯҳ (а) аст дар миёни инсонҳо мабъус шуданд?

Абдуннабӣ: Барои ин ки мушрикони ба парастии Худои якто фаро хонанд ва ононро аз ширк варзидан боздоранд.

Абдуллоҳ: Хуб, метавонӣ ба ман бигӯӣ чаро қавми Нӯҳ (а) мушрик буданд ва ширк меоварданд?

Абдуннабӣ: На, намедонам.

Абдуллоҳ: Худованд Нӯҳ (а)-ро дар миёни қавмаш фиристод, чун онон дар мавриди солеҳони худ чун Вадда, Сувоъ, Яғус, Яъуқ ва Наср роҳи муболиға дар пеш гирифта буданд.

Абдуннабӣ: Манзурат ин аст, ки бутҳое ки ба номи Вадда, Сувоъ ва амсоли онҳо парастии мешуданд, номҳои солеҳон ҳастанд ва на номи ҷабборони кофири он қавм?

Абдуллоҳ: Бале, ин исмҳо номи солеҳони он қавм буд, ки мардум ононро ба илоҳҳое мубаддал сохтанд. Араб ҳам ҳамон роҳи ононро тай кард. Ибни Аббос (р.з) дар

ин хусус чуни гуфтааст: «*Бутҳое, ки дар миёни қавми Нӯҳ (а) буд, баъдҳо ба миёни қабоиلى араб омад ва ҳар қабилеае бутеро барои худ баргузид. Бути Ваддаро қабилеаи Калб, ки дар Давмату-л-цандал сокин буданд, ва бути Сувоъро барои Ҳузайл, ва бути Язусро барои Бани Мурод, ва Баъдаҳо барои Бани Ғузайф, ки сокини Ҷавфи сабоъ буданд, ва бути Яъуқ барои Бани Ҳамдон ва бути Наср барои Ҳумайр оли Зи-л-килоъ, ки ба тартиб Вадда, Сувоъ, Язус, Яъуқ ва Насрро барои худ интихоб карданд. Ин номҳо исми солеҳони қавми Нӯҳ (а) буд, ки пас аз вафоташон мардум ба васвасаи шайтон барои ёдбуди онон муҷассамаҳое аз онон сохта ва дар маҷолис ва маҳофили худ насб карданд. Пас аз марги наслҳои нахустин наводағони онон бо аз ёд бурдани ҳадафи сохти ин тамсилҳо ба парастии онҳо рӯй оварданд».* (Бухорӣ).

Абдуннабӣ: Ин сухани бисёр аҷибест аст!

Абдуллоҳ: Чизи аҷибтар аз он ин аст, ки Худованд, Паёмбари ислом (с)-ро дар миёни қавме фиристод, ки Худоро парастииш мекарданд, ҳаҷ баҷо меоварданд ва садақа мекарданд. Мушкили онон дар ин нуқта буд, ки онон баъзе аз офаридаҳои Худовандро чун фариштагон ва Исо (а) ва дигар солеҳон ва неконро воситаи наздики ба Худованд қарор медоданд ва ононро шафиъи худ назди Худо мепиндоштанд. Расули акрам (с) дар миёни онон маъбус шуд, то ононро ба дини ҳанифи Иброҳим (а) бозгардонад ва ба он қавм бифаҳмонад, ки наздики ва шафоъат хоси Худост ва ғайри ӯро ҳақи он мақоми воло нест ва танҳо ӯ офаридгори ҷаҳониён аст. Танҳо ӯст, ки офаридаҳояшро рӯзӣ медиҳад ва тамоми осмонҳо ва Замин ва ҳар он чи дар онҳост ва ҳатто он маъбудоне, ки парастиишашон мекунанд, махлуқ ва фармонбардори

Ўянд ва тахти тасаллут ва ихотаи он зоти беҳамто қарор доранд.

Абдуннабӣ: Ин ҳарфи муҳим ва аҷиб аст, ки ту мегӯӣ, оё барои суханат ҳам далеле дорӣ?

Абдуллоҳ: Далоили ҳарфам бисёранд, аз ҷумла ин оят: *“Бигӯ, чӣ касе аз осмону Замин ба шумо рӯзӣ медиҳад? Чӣ касе молик ва холиқи гӯшу чашиҳост ва ё чӣ касе зиндари аз мурда ва мурдари аз зинда берун меоварад, ё чӣ касе умури ҷаҳонро тадбир мекунад? Хоҳанд гуфт: Худо. Пас бигӯ: Пас чаро тақво пеша намекунад ва аз Худо наметарсед?”* (Юнус 31)

Ё ин оят: *“Бигӯ Замин ва касоне, ки дар Замин ҳастанд, аз он ки кистанд агар доно ва фарзонаед? Хоҳанд гуфт: Аз он ки Худоянд. Бигӯ: Пас чаро намеандешед ва ёдовар намегардед? Бигӯ: Чӣ касе соҳиби осмонҳои ҳафтгона ва соҳиби Арши азим аст? Хоҳанд гуфт: Аз он ки Худост. Бигӯ: Пас чаро парҳезгорӣ пеш намегиред? Бигӯ: Оё чӣ касе фармондеҳии бузурги ҳама чизро дар даст дорад? Ў касест, ки паноҳ медиҳад ва касеро Ў паноҳ дод, агар фаҳмида ва огоҳед? Хоҳанд гуфт: Аз он ки Худост. Бигӯ: Пас чӣ гуна гӯл мехӯред ва ҷоду ва ҷанбал мешӯед?”* (Муъминун 84-89)

Кофирони Қурайш ҳам ҳангоми тавоф лаббайкгуён мегуфтанд: *“Худоё, мо гӯш ба фармони Туем, Туро ҳеч шарике нест, магар шарике, ки ҳам худи ӯ ва ҳам ҳар он чи, ки дар ихтиёр ва тасарруфи ӯст, дар мулк ва тасарруфи туст”* Мебинӣ, ки мушрикони Қурайш низ ба ин эътиқод доштанд, ки дунё ва ҳар он чи, ки дар он аст офаридаи Худоянд ва дар ихтиёри Ўянд ва ин ҳамон тавҳид дар рубубият аст. Аммо ин навъ тавҳид, ононро ба доираи Ислому ворид нанамуд, зеро фариштагон ва некон дар эътиқоди онон метавонанд

манзалаашонро назди Худованд боло бурда ва шафеъоне назди Худо бошанд. Ҳамин эътиқоди ботил, ҷон ва молашонро ҳалол кард. Бинобар ин мо бояд дуо, назр, забҳу қурбонӣ, истиъфонат ва тамоми ибодоти дигарро танҳо мухтас ба Худованд бидонем.

Абдуннабӣ: Пас агар тавҳид ба маънои имон ба вучуди Худо нест, ба чи маъност?

Абдуллоҳ: Манзур аз тавҳиде, ки паёмбарон ба хотири он дар миёни мардумон маъъус шуданд, ин аст, ки танҳо Худоро парастӣш ва ибодат кунем ва ҳар навъ амале мисли забҳу қурбони, дуо, назр, кумаку мададро танҳо дар ҳақи Худованд анҷом диҳем. Ин мафҳуми дурусти "Ло илоҳа иллаллоҳ" аст. Қурайш ин корҳоро нисбат ба илоҳҳои худ анҷом медоданд, ҳол он ки ин илоҳ, мумкин буд паёмбар бошад ё фаришта, инсон бошад ё чин, дарахт бошад, ё қабр. Онон офариниш тадбири олам ва розиқ буданро танҳо хоси Худо медонистанд. Паёмбар (с) дар миёни онон маъъус шуд, то ононро ба камоли тавҳид ба мафҳуми дурусти он ва иҷрои он фаро хонад.

Абдуннабӣ: Манзурат ин аст, ки як қурайшии мушрик дар фаҳми маънои "Ло илоҳа иллаллоҳ" аз мусулмонони замони мо донотар будааст?

Абдуллоҳ: Бале, ва ин воқеъияте аст дарднок. Кофирони гумроҳ медонистанд, ки манзури Расулуллоҳ (с) аз "Ло илоҳа иллаллоҳ" ин аст, ки бояд убудият ва итоатро танҳо хоси Худо қарор дод ва иборати ғайр аз Ӯро инкор кунем. Онон дар ҷавоби Паёмбар (с), ки фармуд бигӯед: «Ло илоҳа иллаллоҳ» ба таъбири Қуръон чунин гуфтанд: *"Оё у ба чоӣ ҳамаи ин худоён, худои ягонае қарор доданист! Ин ба ростии чизи ачибест"* (Сод 5)

Ҷойи басте тааҷҷуб аст, ки кофирони гумроҳ маънои ин иборатро хуб медонистанд, аммо касоне, ки худро

мусулмон медонанд, то чое ки кофирон маънои онро медонанд, бознамеистанд ва ҳатто ҳастанд касоне, ки мепиндоранд Ислом танҳо бар забон рондани ин иборат аст, ҳол он ки қалбан эътиқоде ба маъно ва мафҳуми он надоранд. Мутаасифона, ононе ки дар дин маълумоте доранд, аз ин масъала бенасиб нестанд ва мисли оммаи мардум гумон мебаранд ин калима бадон маъност, ки танҳо Худо холиқ ва розиқи ҷаҳон аст ва танҳо Ўст, ки ба тадбири умури ҷаҳон мепардозад. Бояд эътироф кард дар мусулмоние, ки кофирони Қурайш нисбат ба фаҳми дурусти калимаи тавҳид аз онон донотаранд, ҳеч хайр ва манфиъате нест.

Абдуннабӣ: Аммо ман барои Худо шарике қоил нестам, имон дорам, ки ҳеч холиқ ва розиқе ғайр аз Худованди бузург вучуд надорад ва ҳар навъ нафъу суд ё зарару мусибате танҳо аз ҷониби Ўст. Ман бовар дорам, ки Ўро ҳеч мислу монанде нест ва Муҳаммад (с) паёмбар аст ва ҷуз ба изну хости Худо наметавонад дар мавриди худ тасмиме бигирад, чӣ бирасад ба дигар бузургоне чун Алӣ, Ҳусайн, Абдулқодир ва амсоли онҳо. Он чи ки лозим аст гуфт, ин аст, ки ман ва амсоли ман гуноҳгорем ва онон солеҳон ва неконе ҳастанд, ки назди Парвардигор, соҳиби ҷоҳу манзалатанд. Мо дарвоқеъ, аз онон мехоҳем то ба хотири он ҷоҳу мақомашон назди Худо, шафоъати моро ба даргоҳи Ў бикунанд.

Абдуллоҳ: Ҷавоби ман ҳамон аст, ки гуфтам. Кофирон ва мушрикони ҳамчунин боварӣ доштанд, онон низ эътиқод доштанд, ки холиқу розиқи ҷаҳон танҳо Худост ва танҳо Ўст, ки умури оламо тадбир мекунад ва илоҳҳояшонро танҳо ба хотири даст ёфтани ба тақарруб ва шафоаташон ибодат мекарданд. Оётеро, ки дар ин робита ҳастанд низ қаблан баён кардам.

Абдуннабӣ: Аммо оёте, ки дар ин хусус нозил шудаанд дар мавриди бутҳост на дар мавриди паёмбарон ва солеҳон, пас чӣ тавр ононро ба бутон монанд мекунед?

Абдуллоҳ: Ҳамон тавр ки гуфтем, баъзе аз ин бутон дар асл номи солеҳон ва некони қавмҳо будаанд, чуноне ки дар миёни қавми Нӯҳ (а) инчунин буд. Кофирон ва мушрикони танҳо шафоъати ин бутонро металабанд, зеро ононро соҳиби арҷу наздики бо Худо медонистанд.

Далели мо ин ояти Қуръон аст: *«Касоне, ки ҷуз Худо сарпарастон ва ёварони дигареро бар мегиранд. (Меғӯянд) мо ононро парастии намекунем, магар бадон хотир, ки моро ба Худованд наздик гардонад»* (Зумар 3)

Аммо дар ҷавоби ин суол, ки чӣ гуна метавон паёмбарон ва авлиёро монанди бутҳо донист, бояд гуфт Паёмбари акрам (с) дар миёни қавме фиристода шуд, ки гурӯҳе аз онон авлиё ва солеҳонро шафиъи худ мехонданд ва Қуръон дар мавриди инчунин афрод меғӯяд: *“Он касонеро, ки фарёд мехонанд онон, ки аз ҳама муқаррабтаранд барои тақарруб ба парвардигорашон васила меҷӯянд ва ба раҳмати Худо умедвор ва аз азоби Ё ҳаросноканд, чаро ки аз азоби Парвардигорат бояд ҳазар кард”* (Исро 57).

Гурӯҳе дигар Исо ибни Марямро шафиъи худ қарор медоданд, ки Худованд меғӯяд: *“Эй Исо писари Марям! Оё ту ба мардум гуфтай, ки ҷуз Аллоҳ ману модарамро ҳам ду Худои дигар бидонед?”* (Моида 116)

Дастае ҳам фариштагонро воситаи наздик созии худ ба даргоҳи Худованд медонистанд: *“Рӯзеро, ки Худованд ҳамаи ононро гирд меоварад ва синас ба фариштагон меғӯяд: Оё инон шуморо парастии мекарданд”* (Саба 40).

Бо диққат ва тааммул дар оёти Қуръон дармеёбем, ки Қуръон ҳам касонеро, ки қоил ба мақоми убудияти бутон буданд, такфир мекунад ва ҳам ононеро, ки ҳамин тарз фикрхоро нисбат ба Паёмбар, авлиё ва фариштагон доранд. Расулulloҳ (с) бо ҳамаи онон ҷангид ва ҳеч тафовуте байни онон қоил набуд.

Абдуннабӣ: Аммо кофирон аз бутони худ суду манфаъат мехостанд, ҳол он ки мо имон дорем, ки ҳамаи хайр ва баракатҳо ва зарару зиёнҳо аз ҷониби Худованди доно ва ҳақиме аст, ки тадбири ҳамаи олам дар дасти Ўст ва солеҳону неконро дар ин кор тавоноӣ нест. Мо танҳо умеди он дорем, ки онон шафиъи мо назди Худованд бошанд, ҳамин асту бас.

Абдуллоҳ: Ин сухани ту дақиқан мисли сухани кофирон аст. Қуръон ҳам аз забони онон чунин мефармояд: *“Инон заӣр аз Худо чизҳоеро мепарастанд, ки на бад-эшон зиён мерасонад ва на фоидае ва мегӯянд: инҳо миёнаҷӯйҳои мо дар назди Худоянд”*.

Абдуннабӣ: Аммо ман танҳо Худовандро мепарастам ва паноҳ бурдан ба солеҳону некон ва истиғонат аз ононро ибодату парастии онон намедонам.

Абдуллоҳ: Ман аз ту як суол мекунам: Оё имон дорӣ, ки Худованд бар мо воҷиб фармуда, ки ибодатро холисона ва фақат барои Ў анҷом диҳем, ҳамон тавр ки худи Ў дар Қуръон чунин фармудаанд: *“Дар ҳоле, ки ҷуз ин бад-эшон дастур дода нашудааст, ки мухлисона ва ҳақгароёна Худойро бипарастанд ва танҳо шарифати Ўро дастур бидонанд”* (Албаина 5)

Абдуннабӣ: Бале, Ў ин амрро бар мо воҷиб кардааст.

Абдуллоҳ: Хуб, ман аз ту мехоҳам ин ихлос дар ибодатро, ки Худованд бар ту воҷиб карда барои ман тавзеҳ диҳӣ.

Абдуннабӣ: Намефаҳмам манзурат аз ин суол чист?

Абдуллоҳ: Пас ба ман гӯш бидех, то онро бароят тавзеҳ диҳам.

Худованд дар Қуръон фармудааст: *“Парвардигори худро фурӯтанона ва пинҳонӣ ба ёрӣ бихоҳед, Ў таҷовузкоронро дӯст намедорад”* (Алаъроф 55).

Ҳоло аз ту мепурсам, ки оё дуо кардан ибодате аст хос ба Худо ё на?

Абдуннабӣ: Бале, зеро ҳамон тавр, ки дар ҳадиси Паёмбар (с) омада: *“Дуъо айни ибодат аст”* (Аҳмад ва Абудовуд). Дуо ҷойгоҳи муҳиме дар ибодат дорад.

Абдуллоҳ: Ту ки муътақиди дуо ибодате аст хоси Худо ва барои иҷобати дуоят шабу рӯз ва дар ҳолати тарс ва умед Ўро меҳонӣ ва он вақт дар дуоят фаришта ё Паёмбар ва ё фарди солеҳеро, ки дар қабраш оромидааст, восита қарор медиҳӣ, ба ман бигӯ оё дучори ширк дар ибодат нашудаӣ?

Абдуннабӣ: Бале, дучори ширк шудаам, суханат комилан дуруст аст.

Абдуллоҳ: Ҳоло бароят мисоли дигаре мезанам. Худованд мефармояд: *«Ҳоло ки чунон аст, танҳо барои Парвардигори худ намоз бихон ва қурбонӣ кун»* (Кавсар 2) Оё ту забҳ ва қурбониро ибодат медонӣ ё на?

Абдуннабӣ: Бале, ибодат аст.

Абдуллоҳ: Бинобар ин, агар барои офаридае аз офаридаҳои Худо ин корро анҷом диҳӣ, оё дар ин ибодат нисбат ба Худованд ширк варзидаӣ ё на?

Абдуннабӣ: Бале, ин кор бидуни шак ширк аст.

Абдуллоҳ: Ман дуо ва забҳро барои ту мисол задам, чаро ки дуо муҳимтарин ибодати қавлӣ ва забҳ муҳимтарин ибодати амалӣ аст. Аммо ибодатҳо мунҳасир ба ин ду чиз нест ва масоили дигаре чун назр,

савганд, паноҳ чустан ва истиҷобат ва монанди инҳоро дарбар мегирад. Ҳоло аз ту мепурсам: Оё мушрикони Қурайш фариштагон, солеҳон ва Лоту Уззоро ибодат ва парастии мекарданд?

Абдуннабӣ: Бале, ононро ибодат мекарданд.

Абдуллоҳ: Аммо ибодатҳои онон танҳо дар дуо, забҳ, паноҳ чустан, кумак хоستان ва имон доштанд, ки онон ҳама бандагони Худоянд ва таҳти қудрат ва фармони Ӯ. Онон бовар доштанд танҳо Худост, ки умури оламро дар даст дорад ва бутону илоҳҳоро танҳо барои ин мехонданд, ки шафиъашон назди Худо бошанд.

Абдуннабӣ: Абдуллоҳ! Оё ту шафоъати Паёмбарро инкор мекуни?

Абдуллоҳ: На, ман онро инкор намекунам, балки баръакс Паёмбари ақрам (с), ки падару модарам фидояш шаванд, шафиъи уммати худ назди Раббу-л-Ъоламин аст ва орзӯям ин аст, ки шафоъати эшон шомили ҳоли ман ҳам шавад. Аммо бояд донист ҳама шафоатҳо аз онҳо Худост, чуноне ки Қуръон мефармояд: *“Бигӯ, ҳар гуна миёнҷигарӣ аз онҳо Худост”* (Зумар 44). Ҳеч касро наметавон шафоат кард, магар ин ки Худованд иҷозаи онро дода бошад: *“Кист он кас, ки ҷуз ба иҷозаи Ӯ дар пешгоҳаш шафоат кунад?”* (Бақара 255)

Шафоат низ танҳо касонеро дарбар мегирад, ки Худо аз онон хушнуд бошад: *“Ва онон ҳаргиз барои касе шафоат намекунанд, магар барои он касе, ки Худо аз ӯ хушнуд аст”* (Анбиё 28).

Ва Худованд аз ҳеч кас хушнуд намешавад, ҷуз аз тариқи эътиқоди росих ба тавҳид ва Ислом. *“Ва касе, ки зайр аз Ислом ойине баргузинад, аз ӯ назирӯфта намешавад ва ӯ дар охира аз зумраи зиёнкӯрон хоҳад буд”* (Ол Умрон 85).

Бинобар ин ва бо ин оят бояд шафоъатро фақат аз Ў бихоҳем ва чунин бигӯем: Парвардигоро! Маро аз шафоъати Паёмбарат маҳрум нагардон ва ўро шафиъи ман соз.

Абдуннабӣ: Мо қаблан дар ин масъала тавофуқ кардем, ки набояд аз ғайри Худо чизе хост, ки тамаллук ва тавони онро надорад, аммо ҳақи шафоат ба Паёмбараш ато фармуда, бинобар ин ў молик ва соҳиби ин ҳақ аст ва тавони шафоат намуданро дорад, пас метавон аз ў шафоат хост ва ин дигар ширк маҳсуб намешавад.

Абдуллоҳ: Агар Худованд сароҳатан моро аз ин кор манъ намекард ҳарфи ту дуруст буд. Худованд дар Қуръон мефармояд: *“Пас ҳеч касро бо Худо нахонед”* (Ҷин 18).

Талаби шафоат, дуост ва оне ки ҳаққи шафоатро ба Паёмбар (с) ато фармуда, моро аз дуо ва талаби шафоат аз ғайри Ў барҳазар доштааст.

Ҳамчунин медонем шафоат имтиёзест, ки Худованд онро ба фариштагон, авлиё ва ҳатто ашхос, мисли кудаконе, ки қабл аз булуғашон вафот кардаанд, ато фармудааст, ба ин тартиб метавон аз онон талаби шафоат ва тақарруб ба даргоҳи Худованд намуд, ки дар он сурат боз ба ҳамон ибодати солеҳон ва неконе бармегардем, ки мушрикони Қурайш бар он буданд. Ҳоло агар ин масъалаи ибодати солеҳон ва фариштагонро қабул дошта бошед, оёти Қуръонро, ки моро аз ин кор манъ мекунад, нодида гирифтаем ва агар аз ин кор сарфи назар кунем, каломи ту ботил мешавад, ки чун Худованд ба Паёмбар ҳаққи шафоат ато фармуда, пас метавон аз ў талаби шафоат намуд.

Абдуннабӣ: Аммо ман ба Худо ширк набастаам ва истиъонат аз солеҳон ва авлиёро ширк намедонам.

Абдуллоҳ: Оё бовар дорӣ, ки Худо ширкро ҳаром намуда ва онро бузургтар ва зишттар аз амали дунё баён карда ва эълон кардааст, ки онро намебахшад?

Абдуннабӣ: Бале, Худованд онро ба таври возеҳ ва ошкор баён кардааст.

Абдуллоҳ: Хуб, ту дар ҳоли ҳозир худро аз ширк ба Худо дур сохтӣ, аммо оё ту метавонӣ он ширкero, ки ту дучори он нашудай ва худро аз он пок медонӣ, барои ман равшани диҳӣ?

Абдуннабӣ: Ширк ин аст, ки бутҳоро парастӣш кунем, аз онон чизе бихоҳем ва аз онҳо биму ҳарос дошта бошем.

Абдуллоҳ: Хуб, ба ман бигӯ маънои парастӣши бутҳо чист? Оё фикр мекунӣ кофирони Қурайш ба ин мўътақид буданд, ки он чўбу сангҳо меофаринанд, рўзӣ медиҳанд ва умури ҷаҳонро дар ихтиёр доранд? Ҳамон тавр, ки гуфтаам онон чунин эътиқод надоштанд.

Абдуннабӣ: Ман ҳам ба ин бовар ва эътиқод надорам. Ман меғўям онон, ки чўбу санг ва биноҳое, ки бар қабрҳо сохтаанд ва амсоли онҳоро паноҳгоҳи худ медонанд, барои онҳо забҳ ва қурбонӣ мекунанд ва онҳоро воситае барои наздики ба Худо ва дар амон мондан аз хашми Ё мепиндоранд, ба Худо ширк бастаанд ва ин ҳамон ибодат ва парастӣши бутҳост, ки манзури ман мебошад.

Абдуллоҳ: Аммо ин ҳамон корҳоест, ки шумо дар ҳақи мазорҳо анҷом медиҳед. Ба ман бигӯ бидонам оё манзури ту аз ин ки ибодати бутҳо ширк мебошад ин аст, ки таваккал бар солеҳон ва истиъонат ва талаби иҷобати дуо аз онон ширк маҳсуб намешавад?

Абдуннабӣ: Бале, манзури ман ҳамин аст.

Абдуллоҳ: Пас оёте, ки Худованд дар онҳо таваккал ба паёмбарон ва солеҳон ва изҳори иродот ва хушў ба

фариштагон ва амсоли онҳоро ҳаром доништа ва ононеро, ки муртакиби он мешаванд, такфир намудааст, чӣ мешавад?

Абдуннабӣ: Онон, ки фариштагон ва паёмбаронро ба дуо мехонанд танҳо ба ин далел кофир шуданд, ки фариштагонро духтарони Худо ва Исо ва Узайрро писарони Ӯ мехонданд, аммо мо, ки намегӯем масалан Абдулқодир (р.х) писари худост ё Зайнаб (р.х) духтари Ӯст.

Абдуллоҳ: Нисбат додани фарзанд ба Худо, худ куфри ҷудогона аст.

Қуръон дар радди ин иддао мефармояд: *“Бигӯ: Худо, ягона ва якто аст. Худо сарвари волои бароварандаи умедҳо ва бартарафкунандаи ниёзмандиҳост. Назода ва зода нашудааст. Ва касе ҳамто ва ҳамгунаи Ӯ намебошад”* (Ихлос 1-3).

Ҳар кас низ ин масъаларо ба Худо нисбат диҳад, кофир шудааст.

Ҳамчунин Худо дар ҷойи дигар чунин мефармояд: *“Худо ҳаргиз фарзанде барои худ интиҳоб накарда ва маъбудии дигаре бо Ӯ нест, ки агар чунин мешуд ҳар як аз худоён махлуқоти худро тадбир ва идора мекарданд ва баъзе бар баъзеи дигар бартарӣ меҷустанд”* (Муъминун 91).

Бинобар ин мебинем, ки Худо байни ин навъ куфр ва байни эътиқод ба илоҳҳои мутаъаддид тафовуте қоил аст. Аз тарафи дигар кофироне, ки Лотро, ки марди солеҳ буд, ибодат мекарданд, ӯро фарзанди Худо намендонистанд. Ҳамчунин касоне, ки ҷинро ибодат мекарданд, ӯро фарзанди Худо намендонистанд. Мазоҳиби чоргона ҳам дар мавриди ҳукми муртад дар ин иттифоқ доранд, ки агар фарде мӯътақид бошад Худоро фарзанде аст, муртад шуда ва агар касе ба Худо

шарик бубандад ў низ муртад шуда, пас мебином онҳо ҳам байни ин ду масъала тафовут қоиланд.

Абдуннабӣ: Аммо Худованд дар мавриди авлиё ва солахон мефармояд: *“Огоҳ бошед (дўстон ва) авлиёи Худо на тарсе доранд ва на замгин мешаванд”* (Юнус 62)

Абдуллоҳ: Мо ҳам ба мақому манзалати онон назди Худо имон дорем. Аммо ин далел намешавад, ки мо ононро ибодат кунем. Мо танҳо инро мегӯем, ки набояд бо кумаку мадад аз онон барои Худованди беҳамто шарике қарор дод. Мо ҳам эътиқод дорем, ки мебоист ба онон эҳтиром гузошт ва дунболарави роҳу равиши онон буд. Танҳо аҳли бидъат ҷойгоҳ ва манзалати ононро инкор мекунанд. Дини Худо дине аст миёнарав, дини ҳидоят ва ҳақ дар миёни ду роҳи залолат ва бутлони ифрот ва тафрит.

Абдуннабӣ: Инро бояд дар назар дошт, ки Қуръон дар мавриди афроде нозил шуд, ки асосан калимаи тавҳидро қабул надоштанд, нубуввати Расулуллоҳ (с) ва вуқуъи қиёматро инкор мекарданд ва Қуръонро сеҳр мехонданд. Аммо мо бар хилофи онон калимаи тавҳидро қабулдорем ва ба нубуввати Паёмбари ислом (с), вуқуъи қиёмат ва рӯзи муҳосаба ва ҳаққонияти Қуръон имон дорем, намоз мехонем, рӯза мегирем ва закот медиҳем, он вақт чӣ гуна моро монанди онон медонед?

Абдуллоҳ: Ҳама уламо ва бузургони дин бар ин асл иттифоқи назар доранд, ки ҳар кас дар як масъала, рисолат ва паёмбарии Расулуллоҳ (с)-ро қабул кунад, аммо дар масъалаи дигар паём ва дастури ўро напазирад, муртад ва кофир шудааст. Ҳамчунин агар ба баъзе аз оёти Қуръон мўъмин бошад ва ба баъзеи дигар кофир бошад ва монанди касе, ки ба тавҳид иқрор

дошта бошад ва мункири намоз бошад, ё ба тавҳиду намоз иқрор дошта бошад ва ба вучуби адои закот мункир бошад, ё ба тамоми инҳо иқрор дошта бошад, вале мункири рӯза бошад, ё ба тамоми инҳо иқрор дошта бошад, вале мункири ҳаҷи хонаи Худо бошад, Худованд дар мавриди мардумоне, ки дар замони ҳаёти Паёмбари акрам (с) аз адои фаризаи ҳаҷ саркашӣ мекарданд, чунин фармуд: *«Ба аз тарафи Худо бар мардум мақаррар шуд ҳаҷ кардани хона (Каъба), касеро ки тавони рафтан ба сӯйи онро дошта бошад (яъне тӯша ва маркаби роҳ дошта бошад) ва ҳар, ки куфрони неъмат варзад, яқинан Аллоҳтаъоло аз ҷаҳониён бениёз аст»* (Ол Умрон 97).

Ва ҳар кас рӯзи ҳисобу китобро (қиёматро) инкор кунад ба иттифоқи уламо кофир аст ва Қуръон сароҳатан баён намудааст, ки ҳар кас ба бахше аз Қуръон имон дошта бошад ва бахши дигар аз онро инкор кунад, куфр варзидааст.

Бинобар ин, аҳком ва усули Қуръон ва Ислом бояд ба таври тамом ва камол ва бидуни мустасно ҳифз ва риоят шавад, оё ту ба ин асл мӯътақидӣ ё на?

Абдуннабӣ: Бале, ба ин асл эътиқод дорам, зеро ин амр дар Қуръон комилан возеҳ ва ошкор аст.

Абдуллоҳ: Ҳоло ки ту ба ин асли ҳалалнопазир имон дорӣ, бояд инро ҳам хуб бидонӣ, ки тавҳид бузурғтарин фаризае аст, ки Паёмбари акрам (с) онро бар пайравонаш воҷиб кардаанд. Тавҳид масъалаест бисёр муҳим ва бузурғтар аз намоз, закот, рӯза ва ҳаҷ, пас чӣ тавр мумкин аст касе бо инкори яке аз ин умур аз Ислом хориҷ шуда ва кофир гардад, агар ҳам ба тамоми он чи Расулуллоҳ (с) овардааст, амал кунад, аммо ба хотири инкори тавҳид, ки тамоми анбиё барои исботи он

мабъус шуданд, кофир нашавад. Чаҳли шумо ба ин кори хатарнок, бисёр таачҷубангез аст. Аз тарафи дигар ёрони Паёмбар (с) дар Ямома бо Бани Ҳанифа ба набард пардохтанд, ки ба рисолати Паёмбари ислом (с) имон дошта ва калимаи тавҳидро бар забон оварда буданд, намоз мехонданд ва азон мегуфтанд.

Абдуннабӣ: Аммо онон ба иддаои нубуввати Мусайлимаи каззоб имон доштанд ва мо бовар дорем, ки баъд аз Муҳаммад (с) ҳеч паёмбаре зухур намекунад.

Абдуллоҳ: Вале шумо чунон дар шаъни Алӣ (р.з) ва Абдулқодир (р.х) ва дигар анбиёву фариштагон ва солеҳону авлиё муболиға мекунед, ки ононро дар ҳадди Худованд боло бурдаед. Агар ҳукм ин аст, ки ҳар кас инсонеро то ҳадди Паёмбар (с) боло бибурд, кофир аст ва ҷону молаш мубоҳ ва шаҳодатайн ва намоз хондан ҳам нафъе ба ҳоли ӯ надорад, пас ин ҳукм нисбат ба касе, ки фардери то ҳадди Худо боло барад ба тариқи авло ҷорист. Аз сӯйи дигар касонеро, ки Алӣ (р.з) сӯзонид низ мусулмон буданд ва аз ёрон ва ҳамразмони он ҳазрат ва аз саҳоба илм гирифта буданд, аммо чун дар шаъни эшон дучори ҳамон пиндорҳои ғалат ва муболиғаомезе шуда буданд, ки шумо дар шаъни Алӣ (р.з) ва Абдулқодир (р.х) ва монанди онҳо дучори он шудаед. Пас агар ин куфр нест саҳоба чи гуна ҳамразамони худро такфир карда ва сӯзониданд? Оё гумон мебаред, ки саҳоба ба такфири мусулмонон мепардохтанд ё ин ки эътиқоди муболиғаомез дар шаъни авлиёе чун Абдулқодир (р.х) эроде надорад? Аммо доштани ҳамин тарз тафаккур дар шаъни Алӣ (р.з) куфр аст. Шояд ин эрод матраҳ шавад, ки гузаштагон фақат ба ин далел кофир шуданд, ки илова бар ширк, мункири нубуввати Паёмбар (с) ва ҳаққонияти Қуръону қиёмат низ буданд.

Дар ҷавоби ин эрод бояд гуфт, ки пас манзур аз мабоҳиси боби ҳукми муртад, ки уламои ҳар мазҳаб ба таври васеъ ба он пардохтаанд, чист? Онон дар ин боб масоили мутаъаддидеро матраҳ кардаанд, ки ҳар кадом сабаби такфир ва ҳалол шудани ҷону моли фарди муртад мегардад. Онон ҳатто пойро фаротар гузошта ва масоили кўчаке чун бар забон овардани калимае, ки муҷиби хашми Худованд шавад ҳарчанд қалбан ва аз рӯйи бовар набошад ва ё аз рӯйи мазох ва шўхӣ бошад, куфр медонанд зеро Худованд дар мавриди чунин афроде чунин фармудааст: *“Бигў, оё ба Худо ва оёти Ӯ ва наёмбараш метавон бозӣ ва шухӣ кард? Узрхоҳӣ накунед. Шумо пас аз имон овардан кофир шудаед”* (Тавба 65-66)

Лозим ба зикр аст ин оят дар шаъни касоне нозил шуд, ки суханеро ба мазох бар забон оварда буданд ва он сухан боиси хашми Худованд ва расулаш шуд ва ин оятро нозил фармуд, то эълон намояд, ки он чанд нафар ба хотири гуфтани он сухан кофир шудаанд. Аз дигар сў Худо қавми Бани Исроилро бо вучуди имонашон ба хотири ин ки аз Мўсо (а) дархост карданд то худохоеро бар эшон таъйин кунад, ки онҳоро тавони дидан дошта бошанд, ба ин хотир ононро мавриди сарзаниш қарор дод. Расулуллоҳ (с) низ дар ҷавоби саҳобае, ки аз эшон дархост карда буданд, то бар эшон зоти анвотеро муъайян намояд, фармуданд ин дархост ҳамон дархости Бани Исроил аз Мўсо (а) аст, ки гуфтанд: *“Иҷъал лано илоҳан камо лаҳум олиҳатун”* (Ва он ҳазрат (с) он саҳобаро аз ин навъ дархостҳо барҳазар доштанд.

Абдуннабӣ: Аммо Бани Исроил ва он даста аз саҳоба, ки он дархости носавобро аз Расулуллоҳ (с) карданд, ба хотири дархосташон такфир нашуданд.

Абдуллоҳ: Бале, онон такфир нашуданд чун ба дархости ботили худ амал нанамуданд ва дар сурате, ки аз паёмбарони худ итоат накарда ва ба дунболи фикри нодурусти худ мерафтанд, кофир мешуданд. Ва ҳамчунин ононе ки Расулуллоҳ (с) онҳоро наҳй кард, агар ба итоъати ӯ амал накарда буданд ва баъд аз наҳй он амалро анҷом дода буданд, кофир мешуданд.

Абдуннабӣ: Ман ин чо гич шудаам. Аз як тараф вақте ба қиссаи Усома ибни Зайд (р.з) ва қатли он шахсе, ки қабл аз кушта шудан "Ло илоҳа иллаллоҳ"ро гуфта буд, нигоҳ мекунем ва каломи Паёмбар (с) ба Усомаро, ки фармуд: *Усома! Оё баъд аз ин ки гуфт "Ло илоҳа иллаллоҳ" ӯро куштӣ?* Ва аз тарафи дигар ҳадиси Расули акрам (с)-ро ба хотир меоварам, ки фармудаанд: *"Худованд ба ман амр карда, то бо мардум мубориза кунам, то ин ки калимаи "Ло илоҳа иллаллоҳ" бигӯяд"*. Он гоҳ намедонам чӣ тавр ман тавони ин ду қазияро бо суханони ту амали намоям кунам.

Абдуллоҳ: Аммо ҳамон тавр ки медонем, Расулуллоҳ (с) бо яҳудиён ҷангид, ёрони он ҳазрат бо Бани Ҳанифа корзоре карданд ва Алӣ (р.з) гурӯҳе аз ёрони худро дар оташ зинда ба зинда сӯзонид, ҳол он ки ҳам яҳудиён ҳам Бани Ҳанифа ва ҳам он ҳамразмони Алӣ (р.з), ки дар оташ сӯзонида шуданд, калимаи тавҳидро мегуфтанд ва худро муваҳҳид ва яктопараст медонистанд, низ медонем ҳар кас яке аз усули дин ва ё аркони исломро, чун қиёмат ва намоз инкор намояд, ӯ кофир шуда агарчи калимаи тавҳидро бар забон оварад. Қазияи тавҳид низ ба ҳамин гуна аст ва ҳар кас онро риъоят накунад ва таслими он нашавад аз Ислом хориҷ ва кофир шудааст. Дар мавриди достони Усома ин тавзеҳро бояд дод, ки ӯ мардери кушт, ки иддаои мусулмон будан мекард, аммо

Усома гумон бурда, ки он мард фақат ба хотири тарс ва ҳифзи ҷонаш онро гуфтааст ва на аз рӯи бовар ва эътиқод. Бинобар ин, ин оят нозил шуд, ки: *“Эй касоне, ки имон овардаед! Ҳангоме ки дар роҳи Худо ба мусофират рафтед таҳқиқ кунед”* (Нисо 94).

Мафҳуми оят ин аст, ки ҳар кас калимаи тавҳидро бар забон овард, ҷону молаш дар амон аст, магар ин ки хилофи он собит шавад, ки дар он сурат гуфтани калимаи тавҳид ҳам нафъе ба ҳоли ӯ надорад ва ин мафҳум «фа табаййану (таҳқиқ кунед)» аст. Агар мусулмон буданро бар забон овардани калимаи тавҳид кифоят менамуд, дигар ниёзе ба таҳқиқ ва таъйини он набуд, дар ҳоле ки Қуръон илова бар зоҳир, ботинро низ меъёри мусулмон будан қарор додааст. Мафҳуми ҳадиси Расули акрам (с) низ, ки фармудаанд: *“Худованд ба эшон амр кардаанд, то замоне, ки мардум Ло илоҳа иллаллоҳро бар забон наёваранд, бояд бо онон биҷангид»* низ ҳамин аст, зеро ҳамон паёмбаре, ки ба Усома чунин гуфтанд дар мавриди хаворич чунин фармудаанд: *“Ҳар ҷо ононро ёфтед, ба қатлашон расонед”*.

Ҳол он ки онон чунон ғарқ дар ибодоти Худо мешуданд, ки худӣ саҳоба бо дидани ибодати онон, эҳсоси ҳақорат мекарданд ва худро сарзаниш менамуданд, аммо чун умуре хилофи шаръ ва тавҳид аз онон сар зада буд, гуфтани "Ло илоҳа иллаллоҳ" ва анҷоми он ҳама ибодат монеъи такфир ва мубоҳ шудани ҷонашон нашуд.

Абдуннабӣ: Аммо ҳадисе аз Паёмбар (с) ривоят шуда, ки мардум дар рӯзи қиёмат барои наҷот аз азоби он рӯз аз паёмбарон (а) кумаку мадад металабанд, аз Одам (а) шуруъ мекунанд то ба Исо (а) мерасанд, ба тартиби зер: Одам, Нӯх, Иброҳим, Мӯсо, Исо, Расулulloҳ (алайҳимуссалом), аммо ҳамаи онон аз ин кор сар боз

мезананд ва ин корро дар тавони худ намедонанд, то ин ки мардум ба ҳузури Расулulloҳ (с) мерасанд ва аз ӯ талаби шафоъат мекунанд.

Ҳоло ба ман бигӯ дар мавриди ин ҳадис чи назаре дорӣ?

Абдуллоҳ: Зоҳиран ту гуфтаҳои манро ба хубӣ дарк накардаӣ ва онҳоро бо ҳам омехта намудаӣ. Ман гуфтам: кумак талаб кардан аз шахси зинда ва ҳозир чизеро ки тавоноии онро дорад ишколе надорад, ҳамон таверки дар Қуръон ҳам омадааст: *“Фарде, ки аз қабилаи ӯ буд, алайҳи касе, ки аз душманонаш буд, аз Мӯсо кӯмак хост”* (Қасас 15).

Ва ҳамон тавр ки инсон дар майдони корзор, дар чизе, ки дар тавон ва қудрати ҳамразмонаш аст аз онон кумаку мадад металабад. Мо кумаку мададро аз мурдагон ва ё афроде, ки аз мо ғоиб ҳастанд ва низ кумакро дар мавриди чизҳое, ки дар тавони онон нест ва фақат Худо қодир бар анҷоми онҳо мебошад, нодуруст доништа ва онро ҳаром медонем. Мардум ҳам дар рӯзи қиёмат аз паёмбарон (а) мехоҳанд, дуо ба даргоҳи Худованд кунанд, то шояд мардум аз азоби он рӯзи бузург раҳой ёбанд ва ин кор, яъне рафтан ба назди фарди солеҳ ва парҳезгор ва аз ӯ хостани ин ки бар имон ба даргоҳи Худовандӣ дуо намояд, корест ҷоиз, ҳамон тавр ки саҳоба (р.з) дар замони ҳаёти мубораки Расулulloҳ (с) низ ҳамчунин кор мекарданд, аммо баъд аз вафот Расулulloҳ (с) ҳаргиз бар сари қабри эшон нарафта ва аз ӯ кумаку мадад наталабиданд ва бар ҳамин асос уламои бузурги гузаштаи Ислом дуо намудан дар канори қабрҳо ва шафиъ қарор додани соҳибони онҳоро ҷоиз надонистанд.

Абдуннабӣ: Хуб, ҳоло ба достони Иброҳим (а) нигоҳе бияндозем.

Вақте ки кофирон ўро ба самти анбўҳи оташ партоб намуданд, дар ҳаво Қибриил (а) ба Иброҳим (а) зоҳир шуд ва аз ў пурсид, ки оё ниёз ва ҳоҷате ба у дорад, то ў онро бароварда созад. Иброҳим (а) аз Қибриил ҳеч дархосте нанамуд. Пас агар ба эътиқоди шумо истифоса аз фариштагон ҳаром асту ширк маҳсуб мешавад, чаро Қибриил (а) бар Иброҳим (а) зоҳир шуд ва ба ў он пешниҳодро дод?

Абдуллоҳ: Ин ҳарф ҳам мисли ҳамон ҳадиси Усома аст. Аз тарафи дигар ин ривоят чандон дуруст нест ва дар сурати саҳеҳ будани ин ривоят, бояд гуфт Қибриил (а) бар Иброҳим (а) зоҳир шуд то ба ў кўмак кунад, зеро ҳамон тавр ки Қуръон мефармояд ў **“Алламаҳу шадиду-л-қува”** (Начм 5) аст ва дар ин сурат агар Худо ба ў иҷоза диҳад, дар тавони ў буд, ки оташи Иброҳим ва кўҳҳо ва даштҳои атрофи онро дар чашм ба ҳам задан ба ҳар сў, ки хоҳад бияфканд ва ҳеч чизе наметавонист монеъи ў дар ин кор шавад. Ин ҳолат мисли вазъияте аст, ки дар он як марди сарватманд ба марди фақир ва бепаноҳ бархўрд мекунад ва ба ў пешниҳоди кўмак ва мусоъадат медиҳад. Аммо Иброҳим (а) пешниҳоди Қибриил (а)-ро напазируфт, то фақат зери бори миннати Холиқ равад ва мунтазирӣ хост ва иродаи Парвардигори худ шуд.

Дўсти ман матлаби муҳиме, ки бояд ин ҷо матраҳ шавад ин аст, ки ширки пешиниён ба чанд ҷиҳат аз ширки аҳли замони мо хафифтар ва сабуктар буд:

Аввал, онон фақат дар ҳолати рифоҳ ва осоиш ва қудрату амният ба Худо ширк мебастанд ва дар мавқеи бало ва мусибат имонашонро холис ва бидуни ширк мекарданд, танҳо аз Худо кўмак хоста ва илоҳҳо ва пешвоёни худро аз ёд мебурданд. Худованд дар ин хусус чунин мефармояд: **“Ҳангоме, ки савори кишти**

мешаванд холисона ва содиқона Худоро ба фарёд мехонанд. Пас ҳангоме ки Худо онро наҷот дод ва солим ба хушкӣ расонд, боз эшон ширк меварзанд” (Анкабут 65).

Ё он ҷо ки мефармояд: *“Ва ҳангоме, ки (дар сафари дарё) мавҷе ҳамчун абрҳо ва кӯҳҳо онро бипӯшонад (ва боло равад ва болои сарашон қарор гирад), Худоро бо ихлос мехонанд. Аммо вақте онҳоро ба хушкӣ расонд ва наҷот дод, баъзе роҳи эътидолро пеш мегиранд (ва ба имони худ вафодор мемонанд, дар ҳоле ки) баъзеи дигар фаромӯш карда, роҳи куфр пеш мегиранд, вале оёти моро ҳеч кас ҷуз паймоншиканони носинос инкор намекунанд!”*

Аммо мушрикони замони мо дар ҳолатҳои осоиштаги ё дар мусибату бало аз ғайри Худо мадад меҷӯянд ва ба ғайри ӯ руй меоваранд. Масалан, дар ҳангоми ба рӯзи ҳодиса ва мушкилӣ, номи паёмбарон ва солахоне чун Паёмбари ислом (с), ва ё Хусайн (р.з) ва дигар дустони Худоро бар забон меоваранд ва гуё ки онҳо ба додашон мерасида бошанд.

Дувум, мушрикони замони Расулulloҳ (с) ва қабл аз эшон дар канори ибодати Худованд фақат солахону муқаррабони даргоҳ, чун паёмбарон ва фариштагон ва ё ҳадди ақал мавҷудоте чун сангу ҷўбро, ки ҳаргиз дар баробари Худованд дучори исён ва гуноҳе нашудаанд, ибодат ва парастии мекарданд, аммо мушрикони ин замон аз хубу бад, солаху фосиқ кумаку мадад меҷӯянд, агарчи бо чашми худ фисқу фуҷури онро бубинанд.

Севум, ширки пешиниён фақат дар улухият ва убудият буд ва ҳаргиз ғайри Худоро дар рубубият шарикӣ ӯ қарор намедоданд, аммо мушрикони ин рӯзгор, ширкро то он ҷо расонидаанд, ки дар рубубият ҳам барои

Худованд шарик метарошанд. Масалан, табиатро омили ба дунё омадан ё мурдан медонанд ва амсоли ин тафаккуроти ширкомез бисёр аст ва ҳеч кас диққат ва тааммуле дар ин гуна афкор намекунад, то аз ин навъ лағзишҳо эмин ва дар паноҳ бимонанд. Нуктаи муҳими дигареро, ки бояд ба ту бигӯям ин аст, пас суҳанро бо он чи гузашт дар масъалаи азиме ба поён мерасонем, он ҳам ин аст, ки ҳеч ихтилофе дар ин ки тавҳид бояд бо гуфтор ва кирдори қалбу забон бошад, пас агар дар яке аз онҳо ихтилоф шавад, он шахс тавҳид ва мафҳуми онро бидонад ва ба он амал накунад, кофири муъонид ва ситезачӯ аст чун Фиръавн ва Иблис. Дар ин робита лозим ба зикр аст, ки мардумони бисёре ҳастанд, ки ҳақро мешиносанд, аммо ба далоили гуногуне чун фазои ҳоким бар ҷомеа ва муҳити онон, касби манофеъ ва ё тарс аз зарару зиён ба ҳақ амал намекунанд, ҳол он ки бояд донист ғолиби санодид ва руасои куфр ва ширк, худ, ҳақро мешиносанд, аммо ба хотири дарёфти манофеи зудгузару фанопазири дунё аз он сарфи назар карда ва роҳи ботилро дар пеш мегиранд ва барои ин амалкарди худ далелҳои гуногуне низ меоваранд. Қуръон дар мавриди ин қабил афрод мегӯяд: *“Онон оёти Худоро ба баҳои андак фурӯхтаанд ва аз роҳи Худо бозмондаанд ва дигаронро низ аз он боздоштаанд. Онон кори бисёр баде кардаанд”* (Мунофиқун 2). Ва ҳар кас зоҳиран ба тавҳид амал кунад, дар ҳоле ки онро дарк намекунад ва мӯътақид ба он нест, ӯ мунофиқ аст. Ва мунофиқ аз кофир бадтар ва шарраш бештар аст, Худованд мефармояд: *“Мунофиқон дар пойинтарин мароҳили дӯзах қарор доранд ва ҳеч гуна ёваре барои онҳо нахоҳӣ ёфт”* (Нисо 145).

Ин масъалаест, ки мутаассифона, дар рӯзгори мо дар миёни мардум ривоч дорад ва аз гуфтору рафтори онон ошкор мешавад. Гурӯҳе ҳақро медонанд, аммо Қорунвор аз тарси ин ки мабодо мухтамили зиён ва зараре шаванд, бад-он амал намекунанд. Гурӯҳи дигар чун Ҳомону Фиръавн ба хотири ҳифзи ҷоҳу мақоми худ аз амал ба ҳақ сар боз мезананд ва гурӯҳе низ ҳақро инкор мекунанд, аммо ба хотири дар амон мондан ва ё даст ёфтан ба суду манфиъате ба сурати сурӣ ва зоҳирӣ бад-он амал мекунанд.

Ҳоло дӯсти ман лозим меояд дар ду оят тааммул ва диққати бештаре намуд.

Ояти аввал ин аст: *“Узрхоҳӣ накунед. Шумо нас аз имон овардан кофир шудаед”* (Тавба 66).

Дар ин оят Худованд чанд тана аз шахсоне, ки дар ҷанги Табук бо Расулуллоҳ (с) ба корзору майдон омада буданд, ба хотири бар забон овардани калимаҳои куфромез ва он ҳам ба қасди мазох ва ханда кофирашон ҳукм намудааст. Ҳол бояд донист ҳукми ононро, ки ба ҷиддият ва аз рӯйи дидаву дониста куфр мегӯянд ё ба хотири фоида ва зиёни матои дунё ба куфр рӯй меоваранд, чист? Инон ҳамонҳое ҳастанд, ки фиреби шайтонро меҳӯранд ва ба суханони ӯ амал мекунанд: *“Шайтон шуморо (ба ҳангоми инфоқ) ваъдаи фақру тижидастӣ медиҳад ва ба фаҳшо (ва зиштиҳо) амр мекунад”* (Бақара 268).

Аз биму ҳаросе, ки ӯ дар дарунашон меафканд ба худ меларзанд: *“Ин фақат шайтон аст, ки пайравони худро метарсонад”* (Ол Умрон 175).

Онро коре бо лутф ва фазли бемунтаҳои Худовандашон нест: *“Вале Худованд ваъдаи омурзиш ва фузунӣ ба шумо медиҳад”* (Бақара 268).

Он курдилонро аз хашму интиқоми Парвардигорашон боке ба дилҳои сиёҳашон нест: *“Пас аз онон матарсед ва аз ман битарсед”* (Ол Умрон 175).

Ҳоло хуб бияндешем, бо ин авсоф ва аҳвол оё бояд ононро авлиё ва дўстони Худо хонд, ё дўстон ва пайравони шайтони лаъин?

Ояти дувуме, ки бояд дар он тадаббур ва тааммули бештар намуд ин аст: *“Касоне, ки баъд аз имон кофир шаванд - ба ҷуз онҳо, ки таҳти фишор воқеъ шудаанд, дар ҳоле ки қалбашон ором ва бо имон аст - оре, онҳо ки синаи худро барои назариши куфр гушудаанд, газаби Худо бар онҳост ва азоби азиме дар интизорашон!”* (Наҳл 106)

Бинобар ин оят танҳо куфреро, ки соҳиби он маҷбур ба гуфтани он аст, куфр намедонанд, аммо бар забон овардани он дар шароити тарс, тамаъ, мадуро бо мардум, ишқ ба ватан ва қавми хеш, дуст доштани молу мақом ва ё иртиқоби он аз рӯйи мазох куфр маҳсуб мешавад. Оят инро баён медорад, ки инсон дар мавриди гуфтори худ мавриди иҷбор ва фишор қарор мегирад ва қалбу эътиқодоташ масун аз ин иҷбор ҳастанд, бинобар ин танҳо мавриди мустасно, ки бар забон овардани куфр, куфр маҳсуб намешавад ҳамон ҳолати иҷбор ва фишор аст, аммо дигар вазъиятҳое, ки зикр шуд аз ин маврид ҷудо ҳастанд, зеро ҳам гуфтору ҳам пиндори фард дар ихтиёри худи ӯст. Ҳамчунин Қуръон дар ин замина боз мефармояд: *“Ин ба хоҳири он аст, ки зиндагии дунё (ва настиро) бар охираат тарҷеҳ доранд ва Худованд афроди беимонро (лаҷуҷ)-ро ҷидоят намекунад”* (Наҳл 107).

Ин оят ба сароҳат баён мекунад, ки азоб ва иқоби Худованд ба хоҳири бовар ва эътиқод, ҷаҳд, нафрат

доштан аз дин ва ё дўст доштани куфр, инсонро дарбар намегирад, балки он чи ки инсонро ба сўйи хашм ва интиқоми Худо мекашонад, майли ў ба дунё ва матои он аст. Ин амре аст, ки инсони заифу-н-нафсро водор мекунад онро бар дин ва ҳақ тарчеҳ диҳад. Ҳоло дўстам аз ту мепурсам: Оё вақти он нашуда, ки ба даргоҳи Парвардигорат рўй оварда ва аз кирдору пиндори гузаштаи худ бозгардӣ? Зеро ин масъалае, ки мо дар мавриди он баҳс намудаем, масъалаест бисёр муҳим ва сарнавиштсоз, ки ба тааққул ва таммули зиёде ниёз дорад.

Абдуннабӣ: Тавба мекунам ва аз Худованд истиғфор менамоям, имон меоварам, ки ғайр аз Худованд ҳеч маъбуде, ки лаёқати парастииш ва убудиёт дошта бошад, вучуд надорад ва шаҳодат медиҳам, ки Муҳаммад (с) паёмбар ва паёмовар аст. Аз ҳар он чи ғайри Худост ва онро ибодат ва итоат мекардам, худро пок сохта, ва аз даргоҳи Худованд бахшоиш ва афви Ўро хосторам ва аз Ў мехоҳам манро шомили лутфу раҳмати хеш қарор диҳад. Аз Ў мехоҳам, ки манро бар шоҳроҳи тавҳид ва бовари ростин собитқадам намояд ва манро аз пиндорҳои носавоби пешин нигоҳ дорад.

Аз ин пас ман номи худро ба Абдурраҳмон тағйир медиҳам. Дўсти ман! Аз Худованди маннон мехоҳам ба хотири ин насиҳатҳо ва иршодоти содиқона ва дўстонае, ки бар ман арза доштӣ, ба ту аҷр ва подоши некӯ ато фармояд, ки манро аз он афкор ва пиндорҳои ботил ва ҳалок кунанда начот додӣ. Дўсти ман, ба унвони охири дархост аз ту мехоҳам чанд маврид аз умуреро, ки бояд аз он парҳез намуд, то динамон ҳаниф ва ростин бимонад, бароям боз гў.

Абдуллоҳ: Эроде надорад, ба ту хоҳам гуфт. Дӯсти ман, хуб ба ҳарфҳоям гӯш кун.

★ Аз ин парҳез кун, ки дар доми муташобеҳот ва умуре, ки беш аз як маъно ва эҳтимолот доранду дар Қуръон ва суннат дида мешаванд, бияфти ва дар ин навъ масъалаҳо аз фитнаангезоне, ки ба қавли худашон қасд ва нияте ҷуз таъвили онҳо надоранд, пайравӣ накун, зеро ҷуз Худо касе донишу ҳикмат ва таъвили муташобеҳотро намедонад. Нисбат ба ин умур бояд ба монанди мӯъминоне, ки имони росих ва ҳалалнопазир доранд, рафтору муомила намуд ва эълон кард: «**Имон овардем ба ин, ки ҳамаи инҳо аз назди Парвардигори мост**» (Ол Умрон 7).

Ҳоло ба чанд ҳадиси Паёмбари акрам (с), ки бо ин масъала дар иртибот аст, гӯш кун: “**Дар он чи, ки дучори шак ва тардидӣ, худро дур ниғаҳ дор ва ба ончи ки ба он яқин дорӣ, бипардоз**”. (Аҳмад ва Тирмизӣ).

“**Ҳар кас худро аз шубаҳоти дин ҳифз кунад, имон ва обрӯяширо ҳифз намуда, ва ҳар кас гирифтори шубаҳоти дин гардад, ба муҳаррамот мубтало мешавад**” (Бухорӣ ва Муслим).

“**Гуноҳ он аст, ки дар дилат ворид шуда ва бими он дорӣ, ки мардум бадон роз огоҳ шаванд**” (Муслим).

“**Аз қалбу нафсат суол кун, зеро некӣ он аст, ки нафсат бадон оромиш ёбад ва бадон шод гардад. Ва гуноҳ он аст, ки дар даруни инсон ҷой гирад ва инсон аз бозгӯ кардани он барои мардум ҳарос дорад**” (Аҳмад).

★ Аз табаъият ва дунболаравии ҳавову ҳавас парҳез кун. Қуръон дар мавриди чунин афроде мегӯяд: “**Ҳеч дидай касеро, ки ҳавову ҳаваси худро ба худой гирифтааст**” (Фурқон 43).

★ Аз таассуб доштан нисбат ба инсонҳо ва афкоре, ки гузаштагони мо бар он буданд, бояд парҳез намуд, зеро ин таассуб монеъи расидани ба ҳақиқат мегардад. Ҳақиқат мисли гумшудаи мӯъминон аст, ки ҳар ҷо онро ёфтаанд, онҳо ба он шоистатар ҳастанд ва уро дар ҳол аз худ менамоянд: *“Ва ҳангоме ки ба онон гуфта шавад: Аз он чи Худо нозил кардааст, пайравӣ кунед, мегӯянд: Балки мо аз он чи падарони худро бар он ёфтаем пайравӣ мекунем. Оё агар падаронашон чизе нафаҳмида бошанд ва роҳ набурда бошанд, боз ҳам кӯркӯрона аз эшон тақлид мекунанд?”* (Бақара 170)

Аз ин ки худро монанди кофирон намоӣ, бипарҳез зеро он сароғози ҳамаи балоҳост: *“Ҳар кас худро ба монанди қавме намояд, чун онон шудааст”* (Абӯдовуд).

★ Бар ғайри Худованд ба касе ё чизи дигаре таваккал ва эътиқод нақун: *“Ҳар кас бар Худованд таваккал кунад, Худованд ӯро басанда аст”* (Талоқ 3).

★ Аз махлуқе, ки туро ба маъсияти Холиқ мехонад, итоъат нақун.

★ Аз бадгумонӣ нисбат ба Парвардигор бипарҳез: *“Ман (Худованди муттаъол) нисбат ба бандаам ҳамчунонам, ки ӯ нисбат ба ман меандешад”* (Бухорӣ ва Муслим).

★ Аз ҳар навъ ҳалқа ва нахе, ки барои дафъи бало ё рафъи он бар даст мебанданд, парҳез кун.

★ Аз дуоҳо ва навиштаҷот ва ё абзорҳои, ки барои дафъи чашм ба кор мебанданд, бипарҳез. *“Ҳар кас чизеро барои дафъи бало ва чашм ба худ овезад (аз ҳифозати Худо маҳрум) ва бадон чиз мубтало гардад”* (Аҳмад ва Тирмизӣ).

★ Набояд ба сангҳо, дарахтон ва биноҳо ва сохтмонҳо табаррук ҷуст.

★ Аз фоли бад задан бипарҳез: *“Фоли бад задан ширк аст, фоли бад задан ширк аст, фоли бад задан ширк аст”* (Аҳмад ва Абӯдовуд).

★ Кори соҳирон ва ситорашиносоне, ки иддаъои илми ғайб мекунанд, ва дар рӯзномаҳо бурҷҳои солро чоп мекунанд, ва даъво мекунанд ки аз тариқи ин бурҷҳо саодат ва шақовати инсонҳоро медонанд, бовар накун, ки эътиқод ба ин кор ширк аст.

★ Аз нисбат додани бориши борон ба ситорагони ғаслҳо парҳез кун ва онро фақат ба Худо нисбат дех, ки дар ғайри ин сурат дучори ширк шудай.

Аз савганд хӯрдан ба ғайри Худо бипарҳез, ки он ширк аст: *“Ҳар кас ба ғайри Худо савганд хӯрад, кофир ё мушрик шудааст. Монанди савганд хӯрдан ба Муҳаммад (с) ё ба имонат ё ба номус, ё ба зимат ё ба зиндагӣ”* (Аҳмад ва Абӯдовуд).

Аз дашном додан ба рӯзгор, ё бод, ё офтобу сармо ё гармо бипарҳез, ки он дар воқеъ дашном додан ба Холиқи онҳост.

★ Ҳар гоҳ дучори бало ва мусибате шудӣ, аз ба кор бурдани калимаи (агар) парҳез кун, ки он роҳро ба рӯйи васвасаҳои шайтон боз мекунад.

★ Дар иваз инро бигӯ: Ин амри тақдири Худо буд. Ў ҳар он чи хоҳад, анҷом диҳад.

★ Бар сари мазору қабри паёмбарон ва солеҳон масҷид бино накунед, зеро ки намоз хондан дар чунин масҷиде раво нест. Дар «Саҳеҳайн» аз Оиша (р.з) ривоят шуда, ки Паёмбари акрам (с) дар ҳоли ихтизор фармуданд: *“Худованд яҳудиён ва масиҳиёнро лаънат кунад, ки бар қубури паёмбаронашон масҷид сохтанд”*. Оиша (р.з) фармудааст: *Агар ин сухани Расулуллоҳ (с) намебуд, саҳоба (р.з) бар мазори эшон бино ва сохтмон*

месохтанд ва қабри эшонро барҷаста мекарданд. (Бухорӣ ва Муслим). Низ дар ҳадиси дигар Паёмбар (с) чунин фармуданд: *“Пайравони адёни қабл аз шумо бар қабр ва мазори паёмбарон ва неконашон масҷид бино мекарданд, аммо шумо ин корро накунад, ки ман шуморо аз ин кор наҳӣ менамоям”*. (Абуавона).

★ Ҳадисхоеро, ки аз Расулуллоҳ (с) дар мавриди таъйиди тавассул ба он ҳазрат (с) ва солеҳон ривоят шуда, бовар макун, чунки он ҳадисхоро дигарон аз пеши худ сохта ва ба дурӯғ ба Паёмбар (с) нисбат додаанд. Аз миёни чунин ҳадисҳои бардуруғ мисли ин ҳадисҳо мебошанд ки нисбат доданашон ба паёмбар (с) ҳаргиз ҷоиз нест:

“Ба ҷоҳу манзалати ман тавасул ҷӯед, ки манзалати ман назди Худо бисёр волост”.

“Ҳаргоҳ мушкилот болои шумо омад, ба дидори аҳли қубур бишитобед”.

“Худованд бар мазори ҳар кадоме аз авлиё фариштаеро масъули бароварда кардани ниёзҳои мардум кардааст”.

“Ҳар кас нисбат ба санге ҳам ҳусни занн дошта бошад он санг ба ӯ нафъ мерасонад”.

ТАЪКИД: Тамоми ин суханҳо бардуруғ ва бофтаву сохтаи қабрпарстон буда, дар китобҳои ҳадис асосу воқеият надоранд!!!

★ Аз барпо кардани маросимҳои чун шаби меъроҷ, шаби нимаи шабон (яъне шаби Барот) ва амсоли он парҳез кун, зеро ин корҳои нав ва ҷадиданд ва далели шаръӣ аз тарафи Паёмбар (с) бар онон қарор надорад. Вақте саҳоба (р.з), ки бештар аз мо ба Расулуллоҳ (с) ишқ меварзиданд ва фаротар аз мо бар аъмоли нек ва хайр кушишманд буданд, ба чунин амалҳо наменпардохтанд,

бешак агар ин амалҳо хайр буд, онон бар мо пешдастӣ мекарданд.